

емоційної сфери.

Біоетика регламентує поведження людей по відношенню один до одного в умовах застосування високих технологій, які можуть змінити їхнє тіло, психіку або (особливо!) потомство. Тому ми пропонуємо ввести у шкільну програму для класів хіміко-біологічного профілю систему тьюторських годин для детального розбору проблем біоетикогенетичних питань. А в масштабі школи провести „Салон біоетичних ідей” та батьківський лекторій по загальному біоетикогенетичному кодексу.

У біоетиці є ключові поняття, які утворюють загальний біоетичний кодекс, так звані центральні постулати. Вони зводяться до наступного:

1. Визнання автономності особистості, права людини самому вирішувати всі питання, які стосуються його тіла, психіки, емоційного статусу.
2. Справедливий і рівний доступ до будь-яких видів суспільних благ, і в тому числі до медицини й біотехнологій, створених на засоби суспільства.
3. Принцип „Не нашкодь!”, запропонований ще Гіппократом, означає, що етично вживати тільки ті дії, які не заподіють шкоди будь-якій особі.
4. У сучасній біоетиці принцип „Не нашкодь!” розширюється до формули: „Не тільки не нашкодь, але й створи благо!”.

Етичні принципи медичної етики були сформульовані у 1997 році в програмі Всесвітньої організації охорони здоров'я з генетики людини.

Отже, складні питання, що виникають при проведенні генно-інженерних робіт, необхідно активно обговорювати. Вчені біологи, генетики, лікарі-практики, що працюють з використанням генно-інженерних методів, повинні враховувати їх етичні та соціальні наслідки. Їх повинні вирішувати не тільки вчені, але й політики, юристи, все суспільство.

Література

1. Кундієв Ю.І. Біоетика – веління часу. / Вісник НАН України./ – 2001. – №11.
2. Гриньова М.В., Джурка Г.Ф., Краценко Ю.П. Гуманізація освіти у вимірах біоетики // Матеріали 3-го міжнародного симпозіуму з біоетики // – Київ; 2004. – С. 60-61.
3. Генетична модифікація рослин – об'єктивний етап у розвитку науки // Вісн. НАН України. – 2002. – №12. – С. 3-5.

БІОЕТИКА – НОВИЙ СТУПІНЬ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИРОДНИЧИХ І ГУМАНІТАРНИХ НАУК

*Гриньова М.В., Джурка Г.Ф., Краценко Ю.П.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка
E-mail: ychem18@rambler.ru*

Актуалізація проблем, які нині об'єднуються терміном „біологічна етика”, є своєрідним індикатором корінного перелому в історії людства. Цей термін стає модним і потребує постійної семантичної корекції, а сама біоетика – уточнення меж і можливостей своєї компетенції.

Пошук нових духовно-етичних орієнтирів наукової діяльності актуалізується розробкою і широким використанням новітніх технологій, зокрема біомедичних (трансплантологія, генна інженерія, клонування, проведення масштабних наукових експериментів на тваринах і людях тощо) [1].

Виникнення біоетики пов'язане з розробкою оновленої системи моральних і духовних орієнтирів. У контексті біоетики відбувається переосмислення і збагачення змісту багатьох традиційних понять природничо-наукового і гуманітарного знання – природа, людина, тілесність та ін. Створюється біоетична концепція життя як цілісного феномену [2], який перестає однозначно ототожнюватись тільки з її безпосередніми матеріальними носіями і починає включати в себе аспект духовності.

Біоетика – галузь, де складним чином перетинаються світоглядні, етичні, теоретичні та практико-технологічні проблеми [3]. Філософські засади біоетики сформувалися під впливом філософії життя, феноменології, екзистенціалізму [4]. Ідеї біоетики вплетені в логіку оригінальних філософських міркувань, представлених у роботах В. Вернадського, А. Чижевського, Н. Умова, які репрезентують натурфілософський напрямок російського космізму. Саме в межах філософії космізму життя на Землі розглядалося як пов'язане з Всесвітом, а не замкнене на одній планеті.

Історія більш ніж тридцятилітнього розвитку біоетики свідчить про те, що її об'єкт, предмет, зміст і функції неможливо обмежити вузькими рамками корпоративної (медичної чи екологічної, наприклад) етики. Її об'єктом виступає життя як феномен, а предметом – вивчення системи умов, при яких неможливе збереження і розвиток життя на Землі.

Погляди на біоетику можна представити в таких основних ракурсах [5]:

- під біоетикою розуміють вроджену схильність людини розглядати певний спосіб дій і поведінки як справедливий або ні (М. Р'юїз, Ед. Уїлсон). Отже, мова йде про біологічні засади добра і зла. Утім, це не є зведенням людської моральності до біологічних рис до людини;
- включення в сферу етичного відношення також і ставлення людини до природи, до живого. Тоді, біоетика – це визначення міри, меж і заборон втручання в природу, в світ живого, в тому числі – і в природу людини (М.М. Кисельов);
- у джерелах, присвячених аналізу філософсько-світоглядних проблем медицини і охорони здоров'я [6], біоетику кваліфікують як медичну етику. Якщо наука (природознавство) досліджує певні прояви людської природності, то медицина вивчає людське буття в певних специфічних ракурсах – здоров'я і хвороби, норми і патології, поєднує соціальний і біологічний аспекти людського буття. Відповідно, біоетика як медична етика формує орієнтації досягнення цілісного, системного ро-

зуміння людини, здоров'я якої є станом органічного поєднання біологічних, соціальних, духовних, етичних, культурно-цивілізаційних вимірів. У цьому розумінні біоетика покликана захищати фундаментальні людські цінності. І перш за все – право на здорове життя.

Загалом же сучасна біоетика інтегрує в єдине концептуальне ціле елементи класичної етики та новітні тенденції, ініційовані екологією, медичною деонтологією і бурхливим розвитком біотехнологій.

Складність біоетичного дискурсу спричинена необхідністю інтеграції та поєднання природничонаукової та гуманітарної культури. Щодо цього досить влучно висловився В. Хесле: „Людина, яка нічого не розуміє в хімії й біології, навряд чи може сьогодні сказати щось суттєве відносно нагальних конкретних етичних проблем, навіть у випадку, якщо вона оволоділа всією етичною традицією від Платона до Шеллера” [7]. Тут маємо справу з органічним поєднанням роз'єднаних і на сьогодні фундаментальних аспектів сучасного наукового дискурсу: природознавства і гуманітарії [8].

Біоетика постає у вимірі інтеграції природничих і гуманітарних наук, що створює мультидисциплінарне теоретико-методологічне підґрунтя для подальшого її розвитку, а відтак – реалізації у соціальному бутті.

Література

1. Гриньова М.В., Кращенко Ю.П. Проблеми біоетики: історія та сучасний стан // Біоетика – шлях до світових стандартів / Тези доповідей II Міжнародного симпозіуму. – Харків, 2005. – С.61-63.
2. Вековшинина С.В., Кулиниченко В.Л. Биоэтика: начала и основания (Философско-методологический анализ). – К.: Сфера, 2004. – 152 с.
3. Кисельов М. Філософські та світоглядні аспекти біологічної етики // Вісн. НАН України. – 2001. – №11. – С. 15-22.
4. Слободянюк Д.І., Кращенко Ю.П. Біоетика: філософські засади // Динаміка наукових досліджень / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Т.10. Філософія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – С. 45-46.
5. Перова О.Є. Біоетика: смислові і предметні ракурси // Вісн. Київського національного університету імені Т. Шевченка. Сер. Філософія. Політологія. – 2002. – Вип. 38-41. – С. 45-50.
6. Кулиниченко В.Л. Современная медицина: трансформация парадигм теории и практики: (Философско-методологический анализ). – К.: Центр практичної філософії, 2001. – 240 с.
7. Хесле В. Философия и экология. – М.: Ками, 1994. – С. 140.
8. Гриньова М.В., Кращенко Ю.П. Біоетика у методології сучасного природознавства // Теорія і практика сучасного природознавства / Збірник наукових праць. – Херсон, 2005. – С. 44-49.